

phỏng vấn
cụ hoàng viết khánh

hai mươi hai năm với trường quân y

Cụ Hoàng-Việt-Khánh, sinh ngày 29-12-1919 tại làng Bích-Chử tỉnh Hà-Nam, là nhân-viên duy-nhất làm việc tại Trường Quân-Y có mặt từ ngày Trường mới thành-lập tại Hà-Nội năm 1951. Trong hơn 20 năm phục-vụ tại trường, phân làm tại Tiền-Đoàn Sĩ-Binh-Viện Quân-Y. Cụ là chứng-nhân của nhiều thay-đổi liên-quan đến Trường, đến đất nước chúng ta. Trong cuộc phỏng-vấn sau đây, Cụ kể lại cho Khóa 20 Y Nha Đuợc-sĩ Hiện-địch những thăng-trầm mà trường Quân-Y đã trải qua, mỗi đĩnh keo sơn gắn một phần tư thể-lý của Cụ với ngôi trường đã đào-tạo phân làm những cán-bộ nòng-cốt của Ngành Quân-Y trong Quân-Lực Việt-Nam Cộng-Hóa.

Tính đến nay cụ Khánh đã làm việc tại Trường Quân Y được bao nhiêu lâu rồi?

— Thưa, chúng tôi bắt đầu làm việc tại Trường Quân-Y từ ngày 01-02-1952, tính đến nay đã hơn hai mươi năm.

Như vậy Cụ làm việc từ ngày Trường Quân-Y mới thành lập?

— Thưa, đúng như vậy. Tôi được nhận vào làm việc ngay từ ngày Trường mới thành lập, vào khoảng tháng 8 năm 1951, nhưng chính thức nhận việc chỉ vào tháng 2 năm 1952.

Cụ còn nhớ lúc tiễn khởi Trường đặt trụ-sở ở đâu không?

— Tại biệt-địa của Phủ Toàn Quyền, tại Hà Nội.

Chắc là trụ-sở phải lớn lắm?

— Thưa không ạ. Lúc đầu, vì chưa có chỗ nên chúng tôi đóng tạm tại biệt-địa của Phủ Toàn Quyền. Phòng ốc chả có gì cả. Tôi còn nhớ lúc đó, chỉ có văn-phòng của Ông Chỉ-huy Trường, một phòng khác của Ông Đại-ủy Chỉ-huy Phó người Pháp tên là Receveur gì đó thì phải. Nhân-viên khác thì ngoài tôi ra, còn có một Ông Trung-ủy Hành-chánh, một ông Chuẩn-ủy lo các giấy tờ và vài người lính khác.

Các Sinh-viên khóa 1 Trường Đại-Học Quân-Y đang diễu-hành tại Hà Nội. Người đi đầu là Y sĩ Thiếu-tà Trần-Anh Giám-đốc Học-vu. Người cầm cờ là B.S. Hoàng-vân-Đức; Cảnh B.S. Đức và mang linh cữu là B.S. Trần-kim Tuyền.

Trường ở biệt-địa Phủ Toàn-Quyền trong bao nhiêu lâu?

— Chỉ có 5 tháng. Sau đó thì mua được bệnh-viện Patterson nên dọn về đó.

So-sánh với Bệnh-viện Chợ-Rẫy ở Sài-Gòn thì Bệnh-viện Patterson có lớn hơn không?

— Đâu có lớn như vậy. Bệnh-viện Patterson là một bệnh-viện tư của bác-sĩ Patterson. Đó chỉ là một cái bệnh-viện nhỏ cỡ như đường-đường của Bác-sĩ Lê-văn-Miêng ở đường Lê-văn-Duyệt.

Nhà-thương Patterson ở đường nào ở Hà-Nội?

— Ở Phố Vườn Chuối, gần viện Pasteur Hà Nội.

Mới đầu Trường Quân-Y mang tên gì. Cụ Khánh còn nhớ không?

— Tôi còn nhớ lúc mới về Bệnh-viện Patterson, chúng tôi có đi thuê làm một cái bảng mang tên «Trường Đại-Học Quân-Y Trung-Ương», tiếng Pháp là «École Principale du Service de Santé Militaire».

Hỏi đó, ai làm Giám-đốc đầu tiên Trường Đại-Học Quân-Y?

— Bác-sĩ Tâm ạ.

Bác-sĩ Phạm-Biêu-Tâm?

— Thưa, Bác-sĩ Phạm-Biêu-Tâm hồi trước đây làm Khoa-Trưởng Trường Đại-Học Y-Khoa Saigon đây ạ.

Trong nhà binh, Bác-sĩ Phạm-Biêu-Tâm mang cấp bậc gì, thưa cụ?

— Trung-tá. Y-sĩ Trung-tá.

Sau Bác-sĩ Phạm-Biêu-Tâm ai thay thế?

— Hình như Bác-sĩ Nguyễn-Đình-Hào thì phải.

Thưa Cụ, lý do nào đã thúc-dẩy Cụ vào làm việc cho Trường Quân Y? Cụ vào làm việc ở đó trong hoàn-cảnh nào ạ?

— Chuyện thật là dài dòng. Tôi vào làm việc cho Trường Quân Y cũng là do sự tình-cờ. Số là trong thời-kỳ Việt-Minh, tôi được Việt-Minh cho phép mang tiền Đông-Dương để đến những bến tàu nơi có các tàu bé của Pháp mua hàng hóa mà trong vùng họ không có. Thời bấy giờ, tiền «Cụ Hồ» ở những vùng có Quân-đội Pháp bị cấm lưu dụng. Lúc đầu, để mua bán, tôi phải đi Hà Đông, Nam-Định, Sơn-Tây rồi từ đó đi thuyền về Phú-Thọ. Nhưng sau đó, vì tình-hình khó khăn, Pháp kiểm-soát đường sá chặt-chẽ hơn, nên chúng tôi phải xuyên-sơn qua Hòa-bình. Và chính trong những cuộc đi này mà chúng tôi bị mang bệnh sốt ngã nước. Đau thương nhất là vợ tôi và hai cháu vì không chữa trị được, nên phải bỏ mình. Tôi còn nhớ, hồi chúng tôi đau ở trên rừng, phải đi 12 cây số đến núi Sở-Kiến để mới Bác-sĩ Chương (B.S. Phạm-Hữu-Chương) tục gọi là Chương «Vịt» đến để chữa. Đường khó đi, phải có người khiêng còng ông ấy mới đến được. Chỉ có mình tôi được may mắn chữa khỏi. Nhận thấy buôn bán kiểu đó quá khó khăn nên, nghe theo lời người bạn, tôi tìm cách về Nam Định, lúc ấy do quân đội Pháp kiểm soát. Nghe người ta bảo là có thể về Hà Nội, tôi cũng nhắm mắt đưa chân liêu về đó. Nhờ ơn trên che chở, nên ở Hà Nội, tôi được người bạn giúp đỡ cho bán kem để độ nhật. Tuy cực khổ nhưng cũng sống được qua ngày. Buôn bán gần một năm thì người bạn tôi nghe nói Trường Quân Y mới mở cần người; và lại Ông ta quen vị Phó Giám-đốc người Pháp mà sau này tôi mới biết là Đại-ủy Bác sĩ Reeceur, nên nếu muốn làm thì xin vào không khó. Đời đã qua bao nỗi gian truân, ba chim bầy nòi, nên nghe có chỗ yên thân, tôi nhận ngay.

Và cuộc tình-duyên của Cụ với Trường Quân-Y kéo dài từ đó cho đến ngày hôm nay?

— Vâng.

Theo chỗ chúng tôi biết, thì Bệnh-viện Patterson chỉ là nơi đề SVQY nội-trú, còn thực-lập thì họ đi đâu?

— Thưa, ở Nhà thương Cống Vọng và Nhà thương Phủ Doãn. Ngoài ra họ còn đi học lý thuyết tại Trường Đại Học Y Khoa mà người ta còn gọi là «Trường Thuốc» nữa.

Hỏi mới thành-lập, Trường Đại-Học Quân-Y có nhiều sinh viên không?

— Thưa tôi không nhớ rõ, nhưng chỉ có hai ba chục gì đó.

Tất cả đều ở nội-trú hay có ai ở ngoại-trú không?

— Tôi nhớ hình như ngoài B.S. Hoàng-văn-Đức, vì có gia-đình nên ở ngoại-trú, còn tất cả đều ở nội-trú.

Sinh viên Trường Đại-Học Quân-Y đang ăn cơm thường ngày. Người ngồi hàng cuối có vòng ở đầu là Chuẩn-Ưởng Phạm-Hà-Thành.

So với khu nội-trú trong Trường Quân-Y bây giờ, thì nơi ăn chốn ở của những Sinh-Viên Quân-Y tại Bệnh-viện Patterson như thế nào?

— Về tình-cách đồ sộ, to lớn thì nhà thương Patterson không so-sánh được với khu nội-trú của Sinh-Viên Sĩ-Quan Quân-Y bây giờ. Nhưng đó là một ngôi nhà hai tầng kiến-trúc theo kiểu Pháp, ở trong ngăn ra làm nhiều phòng. Tùy theo lớn nhỏ cũng như cho bệnh-nhân, có phòng chứa 1 người, phòng thì 2 hay 3. Sau này có xây cất thêm một tầng thứ 3, cho nên được một số phòng nữa, nhưng không có phòng nào chứa quá 4 người. Do đó Sinh-Viên Quân-Y thời bấy giờ có chỗ học-hành tương-đối dễ chịu.

Ở đây, như Cụ Khánh thấy, chúng tôi có một hệ-thống ẩm-thực do chính sinh-viên Quân-Y chúng tôi điều-hành; hồi xưa ở Hà-Nội, ai lo việc ẩm-thực cho các Sinh-Viên Quân Y?

— Lúc đầu, khi Trường Đại-học Quân-Y Trung Ương mới thành-lập, vị Bác-sĩ Chỉ-huy Trường thời bấy giờ, hình như Bác-sĩ Nguyễn-Đình-Hào, có cho

người ta thâu. Nhưng bà nhà thâu rất là quan cách. Tới bữa ăn phải có xe đến nhà bà ta để mang cơm về. Nhưng về sau vì có chuyện tai tiếng thì phải, nên Nhà Trường bắt các sinh-viên tự lo lấy việc ăn uống. Chúng tôi còn nhớ, thời đó ăn bữa nào cũng như ăn cỗ. Cơm gạo tám. Lúc nào cũng năm bảy thức ăn mà lúc nào cũng thừa. Sáng thì có bánh mì, có cà phê có sữa, có phở, mát, gần như không thiếu thức gì. Rất là khác với bây giờ, vật giá leo thang. Còn Sinh-Viên Quân-Y hồi đó đóng bao nhiêu tiền thì chúng tôi không được rõ. Ăn uống nói tóm lại rất sung-sướng.

Nói chung, cảm tưởng của Cụ đối với đời sống của Sinh-Viên Quân-Y hồi ở Hà-Nội như thế nào ?

— Tuy vị Chi-Huy Trường thì ít khi nói tới, nhưng Đại-ủy Phó Giám-đốc người Pháp là Bác-sĩ Receveur lại rất chú-trọng đến đời sống của các Sinh-Viên Quân-Y. Ông ta quan tâm đến mọi chi-tiết liên-quan đến sinh-viên. Ví-dụ: Không sáng nào Bác-sĩ Receveur không đến thăm viếng các phòng ốc của sinh-viên. Ông ta chăm nom từ nơi ăn chốn ngủ. Đời sống của Sinh-Viên Quân-Y thời đó rất quy-cú. Tôi có thể nói là Trường Quân-Y từ năm 1954 đến năm 1972 gần như hoàn toàn rơi vào quên lãng; chỉ sống-động từ ngày Y-sĩ Đại-tá Hoàng-Cơ-Lân về nhậm-chức ở đây. Tôi cũng có thể nói là Đại-tá Lân đã rập y khuôn mẫu của vị Bác-sĩ Receveur mà tôi đã nhắc đến lúc này. Nhắc lại tôi vẫn thấy cảm-động.

Cụ Khánh có dịp lên viếng Phòng Kỹ-Luật gần phòng Đại-tá Chi-Huy Trường tại Trường Quân Y bây giờ lần nào chưa ?

— Thưa, có đấy ạ.

Sơ ười Phòng Kỹ-Luật Cụ thấy ở đây thì ở Hà-Nội có phòng nào tương-tự không ?

— Hồi đó Bác-sĩ Receveur có làm một căn-phòng giam ở lâu ba, có mái lợp tôle. Trên đó cũng có đủ tiện-nghỉ, cũng như phương-tiện giải-trí, chỉ có cái là hơi nóng.

Có ai bị nhốt trên đó chưa ?

— Thưa có lần tôi có việc phải lên Tổng Y-Viện Cộng-Hòa thì gặp Chuẩn-tướng Phạm-Hà-Thanh bấy giờ làm Chi-huy Trường. Chuẩn-tướng Thanh có hỏi tôi có còn nhớ hồi xưa mang Ông ấy đi nhốt không. Tôi nghĩ bụng có lẽ Chuẩn-tướng Thanh thương tôi mà nói vậy. Thật tình tôi không dám nhận có đem Ông ấy đi nhốt.

Đại-tá chúng tôi chỉ mới nhốt Sĩ-quan còn Cụ thì đã nhốt Tướng rồi !

— ...

Trở lại bệnh-viện Patterson, Cụ Khánh ở đó trong bao nhiêu lâu ?

— Thưa, cho đến ngày đi-cư.

Cụ đi-cư vào Nam bằng gì ?

— Chúng tôi được lệnh vào Nam thật bất ngờ. Bỗng nhiên được lệnh phải

đồng đồ cấp-tốc đề vào Nam. Ngoài cái khố phải rời quê cha đất tổ, nơi chôn nhau cắt rốn, còn bị những người ở lại chế-riêu. Chúng tôi, những nhân-viên của Trường Quân-Y, khi ra đi chỉ mang mỗi người một cái va-li, ngoài vợ con bằng bề, để tiện lên

máy bay, còn thì không mang thêm gì cả. Đồ-dạ của Trường thì được đóng thùng, gói vào Nam bằng tàu thủy. Chỉ khó là vì thiếu thùng, sách của thư-viện phải gói vào tủ của các sinh-viên, lúc đến Saigon bị chúng nó cạy, mất mát khá nhiều.

Lúc đi-cư vào đây, các sinh-viên Quân-Y cũng cùng Trường vào đây hay sao?

— Ngày ấy, khi có lệnh đi-cư, thì mấy vị ấy (SVQY) đang học quân-sự ở Đà Lạt. Nên ngoài vật-dụng cá-nhân đã gói gia-đình mang vào, còn đa-số thì sau khi học ở Đà-Lạt, đã đi vào Saigon, không trở về Hà-Nội nữa.

Hồi mới đi-cư vào Saigon, Trường Quân-Y đóng tại đâu?

— Tôi còn nhớ, từ Hà-nội vào, bước chân xuống máy bay, chúng tôi được xe đến rước. Xe chạy vòng vo, qua một cái chợ thật lớn mà có người bảo là Chợ Cầu Ông Lãnh, chúng tôi đến một cái nhà hai tầng hình như được đánh làm Nha Quân-

Y. Tầng trên được làm văn-phòng, Còn tầng dưới thì nhân-viên chia nhau ở. Cảnh đó cũng có một nhà hai tầng, dùng làm xưởng gỗ thì phải. Chúng tôi dùng nửa tầng dưới để làm văn-phòng. Nói là văn-phòng, chứ thật-sự chẳng có gì cả. Chân ướt chân ráo mới vào, chính chúng tôi và vài vị sĩ-quan phải trải chiếu ra để làm sô sách, vì lúc ấy gần kỳ lương phải chuẩn bị để lên phát cho quý-vị sinh-viên đang học ở Đà Lạt.

Nhà hai tầng mà Cụ vừa nói nằm ở đâu?

— Ở đường Cầu Kho Bến Chương Dương ạ. Sau đó vài tháng, trụ-sở Trường Đại-Học Quân-Y dời về một căn nhà cách chỗ cũ độ 40,

50 mươi thước. Riêng chúng tôi thì vẫn tá-túc nơi căn nhà hai tầng tôi vừa nói. Chỗ trụ-sở mới hình như trước kia làm nơi huấn-luyện cho y-lá.

Cụ ở Cầu Kho trong bao nhiêu lâu?

— Độ một năm. Vâng, đúng một năm. Vì tôi còn nhớ là khi có vụ đánh nhau với Bình-Xuyên chúng tôi vẫn còn ở đó. Chúng tôi vào Saigon vào tháng bảy năm 54, ăn được một cái Tết ở Cầu Kho rồi mới phải dọn đi chỗ khác.

Cụ đi đâu ?

— Trường Đại-học Quân-Y dọn về đường Nguyễn-Bình-Khiêm, gần Sở Thú, bây giờ là Trường Nữ Trung-Học Trưng-Vương. Ở đây một thời-gian khá lâu, độ một năm, Trường di-chuyển đến Trại Pétus Ký ở đường Hùng-Vương. Lúc này Trường Đại-Học Quân-Y Trưng-Vương được giải-tán và sát-nhập với Trung-Tâm Huấn-Luyện Quân-Y.Tà để thành-lập Trung-Tâm Huấn-Luyện Quân-Y. Ở Trại Pétus Ký, chúng tôi được cấp 7, 8 dãy nhà mà người ta bảo là trước kia dùng là m... chuồng ngựa !

Thời bấy giờ Bác-sĩ nào làm Chỉ-Huy-Trưởng ?

— Chúng tôi xin được nhắc lại một vài thay đổi. Ở Hà Nội, khi chuẩn-bị di-cư, Bác-sĩ Đinh-Văn-Thắng làm giám-đốc. Khi Trường Đại-Học Quân-Y dời vào Nam thì Bác-Sĩ Thắng ở lại ngoài Bắc. Bác-sĩ Trần-Anh được chỉ-định thay thế. Khi Trung-Tâm Huấn-Luyện Quân-Y được thành-lập và dọn về «Chuồng Ngựa» đường Hùng-Vương, Y-sĩ Trung-lá Nguyễn-Tăng-Nguyên được bổ-nhiệm giữ chức Chỉ-Huy Trưởng Trung-Tâm. Lúc đó vào khoảng đầu năm (tháng 02) 1956.

Từ ngày thành-lập cho đến nay, nếu kể cả Y-sĩ Đại-Ủy Lê-Phước-Thiện chỉ làm Quyền Chỉ-Huy Trưởng trong thời gian không quá 2 tháng, Trường Quân-Y đã qua 13 đời Chỉ-huy Trưởng. Vị nào trong số đó đã để lại nơi Cụ Khánh một ấn-tượng sâu xa nhất ?

— Theo thiên-y, Bác-sĩ Hoàng-Văn-Đức đã để lại một ấn-tượng sâu xa nhất. Bác-sĩ Đức, theo tôi, là người có tài và rất thích hoạt-động. Tôi còn nhớ, dưới thời Bác-sĩ Đức, hằng tháng có lễ-chức những buổi tiệc với sự tham-dự của toàn thể Sinh Viên Sĩ Quan Quân-Y. Lúc cơm Tây, lúc cơm Ta, Sinh Viên vừa ăn vừa được nghe những nhân-vật danh-liếng nói chuyện. Phó Tổng-Thống thời bấy giờ cũng có đến một lần.

Thưa Cụ, Cụ đã làm việc tại Trường Quân Y gần một phần tư thế-kỷ, đã chứng kiến bao nỗi thăng-trầm của Trường. Theo Cụ, trầm nhất là lúc nào và giai-đoạn nào Cụ có thể cho là thung nhất ?

— Có lẽ từ lúc di-cư vào đây cho đến năm 1972 là giai-đoạn trầm nhất của Trường Quân-Y. Sinh-Viên Quân-Y ngoài những buổi lễ-lạc, chỉ đến Trường để

Y sĩ Thiện tá Trần-Anh, Giám-đốc Học Vụ và Bác-sĩ J. Receveur, Phó giám-đốc, người rất chú-trọng đến đời sống S.V.Q.Y. nội-trú tại Bệnh-Viện Patterson.

hàng tháng lĩnh lương và chào cờ hằng tuần. Còn lại không có gì đáng kể. Trường Quân-Y chỉ thực-sự sống-động lại từ ngày Đại-tá Hoàng-Cơ-Lân về nhậm chức Chỉ-huy Trường. Lễ-lối tổ-chức quy-cũ, rập theo khuôn mẫu thời xưa ngoài Hà-Nội.

Trong hơn 20 năm làm việc tại Trường này, Cụ sống nhưu nhất với Sinh-Viên Quân-Y, Cụ có nhận-xét gì về họ không ?

— Nếu tôi được nói thẳng, thì Sinh-Viên Quân-Y có thay đổi ; cũng như Trường Quân-Y có thay đổi từ nhà cửa nhỏ bé ở Hà-Nội, khi mới thành-lập, cho đến những doanh-trại đồ sộ như ngày hôm nay. Nhưng có một điều không thay đổi nơi họ mà tôi nhận thấy là Sinh-Viên Quân-Y không có tinh-thần đoàn-kết. Thật, họ không đoàn-kết tí nào cả.

Trong một hoàn cảnh đầy thay đổi như hoàn-cảnh đất nước chúng ta, thời-gian hơn 20 năm Cụ làm việc tại trường Quân Y theo chúng tôi quả là một thành-tích chung-thủy hiếm có. Cụ có thể cho chúng tôi biết do đâu mà có sự «gần bó lâu dài» này ?

— Như quý vị biết, đối với Trường Quân-Y tôi đã mang cái ơn lớn. Trong lúc tôi bơ vơ, cực khổ, Trường Quân-Y đã đón nhận tôi. Ngoài ra, tuy thỉnh thoảng cũng có một vài vị Sinh Viên khó tánh làm chúng tôi cực lòng, nhưng quý-vị là những thành-phần tri-thực, nên việc giao-thiệp thường ngày cũng dễ-chịu.

Nếu được đầu thai kiếp sau, Cụ có còn muốn làm việc với Sinh-Viên Quân-Y nữa không ?

— Tôi theo đạo Công-giáo nên không tin ở thuyết luân-hồi. Nhưng nếu được đầu thai, tôi tin là tôi còn muốn làm việc với Sinh-Viên Quân-Y.

— Mong là đến lúc đó Cụ sẽ thấy anh em chúng tôi đoàn-kết hơn. Xin cảm ơn Cụ Khánh.